տոյ գրուած է սրբոց առաքելոցն Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի, ՃԻ, Հ, Ա, և Ա, որոնք օրինակելով՝ աւելացրի շարականներիս տակ։

Այս շարականները արտագրուած են ամենայն ճշտութեամբ և անփոփոխ. աւելորդ չի լինիլ ասել, որ այս Շարակնոցի մէջ տպուած է և սրբոյն Գէորգայ զօրավարի Քաջամարտիկ Օրհնութիւնը, որն արդէն մուծուած է Ձայնագրեալ Շարակնոցի մէջ։

Սահակ վրդ. Բաղդասարեանց։

22 Մարտի 1897 թ.
Նուխի։

Նուխուոյ յաջորդի Արժ. Բաղդասարեան Սահակ վարդապետի ձեռք բերած այս բոլոր շարականները ունենք և մենք Անձանօթ Շարականք վերնագրով մեր անտիպ Ժողովածուի մէջ, որոնք քաղել ենք Մայր Աթոռիս Մատենադարանի բոլոր ձեռագիր Շարականներից։ Եւ որպէս զի յիշեալ Արժ. Հօր ուղարկած շարականների տպագրութիւնը կատարեալ լինի, ուստի մենք մեր կողմից աւելորդ չհամարեցինք բաղդատել այդ բոլորը մեր ձեռքում գտնուած օրինակների հետ, յիշելով միանգամայն, թէ ի՞նչ համար կրող ձեռագիր Շարականների մէջ են գտնուում նոքա։ Արդ՝ ստորև գրուած շարականներից՝ սրբոյն Թադէոսի Այսօր ցնծան խրախճանապէս Օրհնութիւնը իւր լծորդ Հց-ի, ՄԺ-ի, Ո-ի, Ց-ի, Մկ-ի և Ճշ-ի հետ գտնուում են 1587—ԺԶ, 1594—ԻԳ, 1612—ԼԱ, 1622—ԺԱ, 594—ԿԴ և 599—ԿԹ (կրճատ գրութեամբ) Շարականների մէջ։ Օրհնութիւնը գտնուում է և 1581—Ժ (կրճատ գրութեամբ) Շարականում, իսկ Մկ—ը և Ճշուն՝ և 1613—ԼԲ Շարականի մէջ։

Սոյն շարականներին յաջորդող սրբոյն Գէորգայ զօրավարի Քաջամարտիկ սուրբ նահատակ (որ պակասում է իւր կարգից) Օրհնութեան հետ շղթայուած Գովեալ զնոցից Օրհնութիւնը իւր լծորդ Հց-ի, Ո-ի, Ց-ի և Մկ-ի հետ գտնուում են միմիայն 594—ԿԴ Շարականի մէջ. իսկ Հզաւոր եւ յաղթող գողտրիկ մի անձանօթ շարականը, որ ինձ թուում է թէ ճաշու լինի, և ի լրումն այս կարգի, աւելացրինք մենք, սա էլ գտնուում է 1588—ԺԷ Սարգիս երէցի Շարականի մէջ, և գրուած է քաջայաղթ զօրավարիս Ով սուրբ Գէորգ ծանօթ Մկ-ի տակ։ Ի գիտութիւն մեր ընթերցողներին յայտնում ենք վաւերական Մանկունքիս մասին և այս, որ տպագրուած Շարականների մէջ այս Մանկունքը գրուած է ԺԵ Մարտիրոսաց կարգում, որին թերևս շատերը անգիտութեամբ վերագրեն Մարտիրոսաց կարգը գրող Պետրոս գետադարձին, մինչդեռ այս փոփոխութիւնը Մանկունքիս հետ նոր է, և Մանկունքիս նորութեան մասին վկայում է յիշեալ Սարգիս երէցը իւր Շարականի հետ գրած Ցօնացուցում՝ ասելով, «Եր. Ցաւն սրբոյն Գէորգեայ զաւրավարի. Հցն. զկ. Զինուորութիւնք հրեշտակ. մկ. նոր ասա. և թէ ոչ. Զինաւորն Քրիստոսի. (Մարտիրոսաց ԺԵ. Դ.) Մեհեկի. ԻԳ.»։ Ի նշան Մանկունքիս նորութեան գրուած է նաբաց ձևով։

Այս շարականներին յաջորդող սրբոյն Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի առաքելոց Անարկելոյն Աստուած անձանելի մի այլ Օրհնութիւնը իւր լծորդ Հց-ի, Ո-ի, և Ց-ի հետ գտնուում են միմիայն 594—ԿԴ Շարականի մէջ։

Երջանկայիշատակ Գէորգ կաթուղիկոսը ի նկատի ունենալով, որ մեծ առաքեալներս իրենց տօների ժամանակ չունին երգուելիք մի յատուկ շարական, այս իսկ պատճառաւ 1875 թուին յիշեալ շարականները մուծեց Ձայնագրեալ Շարականի մէջ, ինքն իրենից սաեղծելով նոցա ձայնը և ձայնագրել տալով։

Արդ՝ թողնելով Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի առաքելոց անունով յօրինուած այս վերջին Օրհնութիւնը, Հց-ը, Ող-ն, և Ց-ը, որոց մասին չգիտեմ թէ ո՞ր դարու գործ են և մեր եկեղեցու ո՞ր սրբազան պաշտօնեայն է, հոգւով ոգեշրել, գառնանք այժմ Ցէր Պօղոսեանց բարեկրօն Սիմէոն քահանայի՝ իւր գերապատիւ յաջորդին ներկայացրած «հին և եղծեալ» Շարականին, «որ է գրեալ ի թուին Հայոց 608 (ՈԸ—1159) և որի մէջ պարունակում են «երկոքին շարականքս այսոքիկ»՝ այսինքն, «սուրբ առաքե-

լոյն Թադէոսի» Այսօր ցնծան խրախճանապէս իւր լծորդ շարականներով, «Եւ սրբոյն Գէորգեայ» Գովեալ զնդից իւր լծորդ շարականներով: Ուղի՞ղ է արդեօք հին և եղծեալ Շարականիս այս սիրտ թրթռացնող 608 հայոց թուականը, ուղի՞ղ է արդեօք, որ նրա մէջ պարունակուած «երկուքին շարականները» են արդարև ԺԲ-րդ արծաթ դարի գործ:

Այս տարակուսանքը մեր մտքից վերացնելու համար, իբրև վկայ և ապացոյց հանդիսանում մեզ նոյն իսկ այդ շարականները: Սրբոյն Գէորգայ Օրհնութեան Հարցի, Ողորմեայի և Տէր յերկնիցի իրարից անբաժան տների գլխատառերը մեզ կարդալ են տալիս—«Գ ր ի գ ո ր ի ո ս ի Ա ռ գ է ո ռ ք գ է ո ս վկայ». ո՞վ է արդեօք Հայոց ՈԸ և փրկչական 1159 թուին կամ լաւ ևս ասել ԺԲ-րդ դարում ապրող այս Գ ր ի գ ո ր ի ո ս ը—այս Գրիգորիոսին ես ճանաչում եմ՝ սրբոց վկայաբանութեանց և նոյն իսկ սրբոց սիրահար «փոքր վկայասէր» կոչուած Գրիգորիոս կաթողիկոսին, որը իւր ծերութեան օրհնութիւնը բոլոր ուժով թափելով իւր հեղահամբոյր եղբօր՝ Ներսէս Շնորհալու գագաթի վերայ, և իւր ամբիծ ձեռքով օծելով նրան կաթողիկոս, ապա «Փոխեցաւ յաստեացս յամի տեառն 1166 և ի թուականութեանս Հայոց ՈԺԵ կամ ՈԺԳ և թաղեցաւ ի Հռոմկլայ», (Չամչ. Պատ. հատ. Գ. 82), որ ասել է թէ վերոյիշեալ հին և եղծեալ շարականի տարեթուից յետոյ գլորուելով այլ ես 7 տարի, ապա կնքել է իւր մահկանացուն երջանիկ հայրապետս, յիշատակ թողնելով մեզ «Գրիգորիոսի առ Գէորգէոս վկայ» շարականը:

Գալով Թադէոսի առաքելոյ շարականներին, որոնք ինչպէս տեսանք գտնուում են դարձեալ նոյն հին և եղծեալ Շարականի մէջ, ԺԶ-րդ դարում երևում՝ 1588—ին Նըշանաւոր Շարականի գրիչ Սարգիս երէցը ասում է մեծ առաքեալիս տօնի ժամանակ երգուելիք շարականների մասին՝ իւր Տօնացուցում առանց մէջ տեղ բերելու Բարդուղիմէոս առաքեալի անունը, «Շր. Թադէոսի առաք. հարցն զնոյն ասա. թէ ոչ. Էակից բանդ հօր և հոգ՝. Մեծացու(ացէն) հոգոյն գալստեան. Այսաւր ը նոր ժող. ի քաղոց ԺԳ» թղ. 225 ա:

Արդ՝ Սարգիս երէցի այս ակնարկութիւնը ո՞ր նոր Հարցի մասին է, Որ արարիչդ ես հրեղինաց առաջին Հարցի՞, որ գրուած է Այսօր ցնծան խրախճանապէս Օրհնութեան տակ, ուր և սկզբից մինչև վերջ «Թադէոս» է միայն յիշատակուած գրուատելով նրա առաքելութիւնը Նախախնամողի դիմաց՝ ասելով, «Սուրբ զառաքեալն Թադէոս առաքեցեր ի Հայաստան լուսաւորիչ որդւոց Թորգոմայ», թէ Որ իսկզբանէ սահմանելով երկրորդ Հարցի, որ գրուած է Անսկիզբն Ա՛ծ անճառելի Օրհնութեան տակ, ուր Հարցիս շնորհալի հեղինակը առաքելութեան աստիճանի մէջ հաւասար ճանաչելով զԹադէոս և զԲարդուղիմէոս, սկզբից մինչև վերջ գովում է մերթ մէկին մերթ միւսին, միմիջալով երկուսի համար ես Միածին Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ դիմաց, «Որ...լուսաւորիչ Հայաստան երկրիս՝ պարգևեցեր զսուրբ առաքեալն Բարդուղիմէոս», «Որ...առաքեցեր հայաստանեայց զսուրբ առաքեալն Թադէոս» են եղել։ Արդ՝ այս պարզ և ակնյայտնի նշաններից յետոյ, Սարգիս երէցի յիշած նոր Հարցը, փոքր վկայասէր Գրիգորիոս կաթողիկոսին տարով ու գարով հասակակից՝ է առաջին Հարցը՝ «Որ արարիչդ ես հրեղինաց», որ գտնուում է յիշեալ հին և եղծեալ Շարականի մէջ և յաճախապէս արտագրուած է ժամանակի հին գրչներից՝ ինչպէս տեսանք, և ոչ երկրորդ Հարցը՝ Որ իսկզբանէ սահմանելով, որ իբրև աւելի նոր բան, յաճախապէս չէ արտագրուած և հետևապէս չէ եղել նոյն հին և եղծեալ Շարականի մէջ:

Ո՜հ, ուքան տարակուսանքներ կլուծէր այդ հին և եղծեալ և ՈԸ թուին գրած աննման Շարականը, եթէ մի օր յարութիւն առնէր մեր չէն և անշէն սրբավայրերից: *

Սահակ վարդապետ Ամատունի:

* Ստորեւ դրուած շարականների ծանօթութեանց համար գործ են դրուած ձեռագրների հայերէն թուանշանները —ժգ. եւլն. Հին եւ եղծեալ Շարականի փոխարէն՝ Տպ. (տպագրեալ), իսկ Ձայնագրեալ շարականի՝ Ձնգ:

«Այսօր ցընծան[1] խրախճանապէս եկեղեցիք Հայաստանեայց և պարէ ուրախութեամբ, համաձայնեալ ընդ[2] հրաշուն զօրացըն. տօնելով ըզյիշատակ առաքելոյն Թադէոսի. վասն որոյ մաղթանօք սորա կեցո ըզմեզ մարդասէր Փրկիչ։

«Այսօր զընտրեալն յաշակերտաց[3] և ի[4] խըմբից վարդապետաց սուրբ զառաքեալըն Թադէոս առաքեցեր ի Հայաստան լուսաւորիչ որդւոց Թորգոմայ. փա։

«Այսօր ծընեալ որդիք լուսոյ մաքուր երկամբք աւազանին, ի ձեռըն սուրբ հօտապետին, մեծ և ընտրեալ առաքելոյն լուսապայծառ քարոզութեամբ. փա։

«Այսօր կոչեաց զազգըս Հայոց նախահըրաւէր կոչմամբ Հոգւոյն ի հաղորդութիւն սուրբ փեսայիդ.[5] մուծանելով ի յառագաստ[6] ընդ բազմելոցն անդրանկաց հոգւոց.[7] փա։

«Այսօր խընդա մայր Աստուծոյ տաճար բանին[8] մարմնացելոյ. յիշատակաւ հօրըն լուսոյ. և աղաչեա զըլոյն ի հօրէ. որ վառեցաւ մարմնով ի քում[9] յարգանդի[10]. զի փըրկեսցէ զանձինըս մեր։

✠ «Այսօր ժողովք նահապետաց[11]. և երջանիկ դասք արդարոց համախմբեալք[12] սիրով ընդ մեզ, հրճուին[13] տօնիւ վըկայութեամբ առաքելոյն Թադէոսի. փա։

«Այսօր վկայն համբերատար վառեալ զինու տիգաւ խաչին եմուտ յատեան խրախուսելով և սատակեաց զչար ախոյեանն[14] որպէս և դու կենսաբեր[15] փայտին. փա։

«Այսօր զզեղարդըն պատուական եա մեզ նըշան պահպանութեան՝ ներկեալ արեամբ կենարարին. որով փըրկիմք և ամրանամք յորոգայթից[16] կըրկին որսողաց. փա։

«Այսօր ծածկեալ[17] զանձըն լուսոյ մաքուր նըշխարք երանելոյն վերացօղէ[18] ըզցօղ շնորհաց, ի մաքրութիւն հոգւոց մերոց, և ի բուժումն ախտալից մարմնոց.[19] փա։

«Այսօր և դու կոյս Մարիամ Աբրահամեան առհմին պարծանք. ի փրկութեան մերոյ խորհուրդ. աղաչեա ընդ քեզ միջնորդ կենաց, սուրբ զառաքեալըն Թադէոս. և հայցեսցես ի Տեառնէ զթողութիւն մերոց[20] յանցանաց։

Տէ Հ Որ արարիչդ ես հրեղինաց. և ըստեղծիչ հողեղինաց, սուրբ զառաքեալըն Թադէոս նախկին ի փառըս կոչեցեր. ըզքեզ բարեբանեմք Ա̄ծ հարցըն մերոց։

Որ էակիցդ ես հօր փառաց. Հոգւոյն[1] հաղորդ որդիդ զթած. զչարչարանաց[2] քոց հաղորդեալն աթոռակից քեզ[3] արարեր. ըզ։

Որ զուգափառ հօր և որդւոյ. Հոգիդ բըխումն և[4] համագոյ. առատապէս շնորհօք լցեր[5]. զձիւնափայլեալն[6] որ ի Սաղիմ. ըզ։

Զ· ԲզՏէր։ Ընդ առաքելոյն Թադէոսի[7]. զառաքեալն ի հօրէ բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան։

Այսօր ըզմաքրեալն[8] յորովայնէ. զհոգւով օծեալըն Թադէոս զոր առաքեաց[9] լուսաւորիչ Հայոց. օրհնեցէք զառաքիչ[10] որդւոյ ըզհայրըն. բարձր։

Այսօր աշակերտք աւետարանին. որ ի ձեռըն Թադէոսի. զաւետիս կենաց հըրչեաց որդւոցս[11] Արամայ. ծընունդք[12] լուսափայլ

---

1. Իգ. Ծա — ցնծայ.
2. Ձեռագիրք չունին — ընդ.
3. Իգ. — ընտրեալ աշակերտաց.
4. Կղ. չունի — ի.
5. Ժզ, Յա, Ծա, Կղ, Տպ. — փեսային.
6. Տպ. — ի յառագաստըն.
7. Ծա — անդրանկանց հոգւոյն.
8. Իգ — բանին տեառն սերմանեցելոյ.
9. Իգ. Յա. Ծա. Կղ. Կթ, Ժ. Տպ — ի քոյդ.
10. Ժզ. Յա, Ծա. Կղ, Կթ, Ժ — յարգանդէ, Տպ. — արգանդէ.
11. Տպ. — նահապետացն.
12. Ժզ, Յա, Ծա, Կղ, Կթ. Ժ, Տպ — համախմբեալ. Ծա — համաձայնեալ.
13. Ժզ, Յա — հրճուիմք.
14. Տպ. — ախոյեան.
15. Իգ. — կենսատու խաչիւ. Ծա. — կենսաբեր փայտին.

16. Ժզ, Յա — յորոգայթէ.
17. Ժզ — զծածկեալ.
18. Իգ — վերացուղէր.
19. Ժզ, Իգ — մարմնոյ.
20. Ժզ, Իգ, Յա, Կղ, Տպ — մերոյ.
1. Ժզ, Յա — որդի անեղ հոգւոյն հաղորդ. Իգ, Ծա — որդիդ անեղ հոգւոյ։
2. Ժզ, Ծա — չարչարանաց.
3. Ծա, չունի — քեզ. Տպ. — քոց.
4. Իգ. Յա Ծա, Հղ, Տպ. չունի — և.
5. Ժզ, Յա — լցեալ.
6. Ժզ, Յա — ձիւնափայլըն.
7. Ձեռագիրք չունին Թադէոսի.
8. Ժզ մաքրեալ. 9. Տպ. — առաքեցեր.
10. Ժզ — զառաքիչն. Ժզ. Իղ, Յա, Ծա, Կթ Տպ. զառաքիչն.
11. Ժզ. Յա, Ծա որդւոց 12. Ժզ ծնունդ.

բանին[15] նորին բարձր արարէք զՈրդին Միածին։

Այսօր ապաւարք երկնաւոր Հացին. որ ըղ Հացն անմահութեան ի ձեռըն Թադէոսի[14] բաշխեաց որդւոց Հոգևորաց. օծեալ Հոգւով քահանայք բարձր արարէք զՀոգին ճըշմարիտ։

Է. Աստուածածին բանին բարձօղ. քառակերպից աթոռոց[1] եղեր փեհազոյն. որով զբազմեալն ի քրովբէս[2] ի քեզ կրեցեր. զքեզ բարեբանեմք սրբրասաց ձայնիւ և Հոգևոր երգով մեծացուցանեմք։

Սափոր ոսկի կենաց Հացին. և տախտակ քարեղէն մատամբ բանին ձեռագրեալ.[3] որով զօրէնս անեղծ ետուր մարդկան. զքեզ։

Մաղթեա ըղծնեալն ի քէն Յիսուս մարդութեան[4] տալ Հոգւոց յաւուր տօնի ընտրելայ զաւակի քո առաքելոյն Թադէոսի. ըզքեզ։

Օ. ակ. Որ գըթութեամբ արարչական կամաց քոց Տէր ողորմեցար որդւոցս[1] Աբեթայ. և ետուր պաշտպան փրկութեան[2] մեզ ըղԼեբէոս որ կոչեցաւ ի քէն Թադէոս. մաղթանօք սորա ողորմեա։

Որ ընտրեցեր անօրէնութեանըղ քում քարոզ զսուրբն[3] Թադէոս. և առաքեցեր առ Ետարանիչ Հիւսիսոյ ազանց ներգործութեամբ շնորհաց սուրբ Հոգւոյն. մաղ։

Որ զերջանիկ և զգերապայծառ լոյս[4] իմաստութեան նըմա շնորհեցեր. և զխրատեալ խաւար մեզաց և անգիտութեան[5] յարարածոց նովաւ հերքեցեր. մաղ։

Գ. Որ միշտ յերկինս փառաբանիս ի հրեշտակաց անթարգման բնութենէ[1], այսօր[2] ի ձեռն երանելի առաքելոյն ընկալար օրհնաբանիչըս[3] ի հողեղինաց. վասնորոյ երգեմք ըզ փառս ի բարձունս։

Որ անճառ աստուածային փառօք շքեղացուցեր զԱդամն առաջին[4]. այսօր փրկութեան զազգըս Հայոց զարդարեցեր պէսպէս շնորհաց քոց նորոգութեամբ. փա։

Որ ի ձեռըն Մովսէսի զհինն Իսրայէլ յԵգիպտոսէ ազատեցեր[5] այսօր ի ձեռըն Թադէոսի սուրբ[6] առաքելոյն. զազգըս Հայոց յորդէգրութիւն փրկեցեր. փա։

Հր.

Դ. Զկ. Անժամանակ ծընունդ որդի միշտ յէութեան ընդ Հօր գոլով անճառապէս. որ[1] ընտրեցեր քեզ պաշտօնեայ սուրբ զառաքեալըն Թադէոս ստանալ[2] նովաւ[3] Հաղորդ փառաց զորդիս Թորգոմեայ ժառանգելով ըղկեանս անվախճան։

Լոյս ի լուսոյ առաքեցար. լուսաւորել[4] ըղխաւարեալ մեզօք բնութիւնս. և[5] յարփիաւոր լուսոյդ ջահ վառեցեր ըղԹադէոս. լուսաւորել բանիւ զորդիս Թորգոմայ. ժառ։

Ողկոյզ ծաղկեալ[6] հրաշիւք Հոգւոյն. որ ճըմլեցար ի քառաթև[7] հընձան խաչին. և արբուցեր հրեղէն գինեաւ զերանելին ըզԹադէոս. որով զմայլեալ[8] անճառապէս արբոյց զորդիս Թորգոմայ,[9] ժառանգելով զկեանս անվախճան։

Զւ. Ճըշմարտութեան բանին քարոզ և առաքեալ սուրբըդ[1] Թադէոս. որ զկենարար սերմըն Հոգևոր սերմանեցեր յերկիր բանաւոր. բարեխօսեա առ Տէր վասն անձանց մերոց։

Որ յօրինակ քաղցրահամ վարդապետութեանդ զոր մեզ[2] արբեցուցեր. ջուր կեն-

15. Խա, Ծա, Կղ, Կթ, Տպ.—բանիւ.
14. Իգ—իձեռն առաքելոյն բաշխեաց
1. Ծզ, Խա, Ծա—աթոռոցն.
2. Իգ—ի քերովբէս.
3. Իգ—ծեռագրեաց.
4. Իգ—մարդութեան.
1. Խա, Ծա, Կղ—որդւոց.
2. Իգ—ի փրկութեան.
3. Իգ, Տպ.—զմեծն,
4. Ծա—լոյսդ.
5. Խա—զանգիտութեան. Տպ.—անգիտութեանն.
1. Խա, Ծա—բնութեամբ.
2. Ծզ ի ծեռն Թադէոսի սուրբ առաքելոյն.

3. Ծզ—աւրհնաբանիլըս ի հրեղինաց. Իգ—աւրհնաբանիչ.
4. Իգ—առաջի.
5. Իգ—ազատելով.
6. Իգ—Խա, Ծա. չունին—սուրբ.
1. Ծզ. Խա որ ընտրեցեր ի մարդկանէ քեզ
2. Ծզ—ստանալով.
3. Իգ, Խա, Ծա, Կղ, Կթ, Խբ, Տպ—նովաւ.
4. Իգ—լուսաւորել մեզօք բնութեամբ որ արփիաւորս.
5. Իգ, Խա, Ծա, Կղ, Կթ, Խբ, Տպ—որ
6. Իգ—եղեւ զծաղկեալ.
7, Կղ, Տպ—ի քառանկիւն.
8. Տպ—զմայլեալն.
9. Տպ. չունէր—Թորգոմայ, ժառանգելով զկեանս անվախճան. 1. Իգ—սուրբն. 2. Տպ—մեր.

զանի երկնաւոր վտակ բաժանեալ յապառաժ վիմէ բղխեցեր․ բա։

Ի տաճարի հանդըստեան վկայութեան քո սուրբ ոսկերաց․ մատուցեալ երկրպագեմ, միշտ և հանապազ պաղատիմք առ հայրըդ գըթած․ բարեխօսեա։

Կանոն որդոյն Գէորգայ զօրավարին․

ա՛․

Տ՚․ Պսակեալ գընդիւ[1] զինուորաց․ երկնաւորաց ի յերկրէ զօրաց․ Գէորգէոս[2] Քրիստոսի յաղթող զօրավար․ ընդ բոլոր հնարից թըշնամւոյն մարտեար։

Բռնեալ երկոք զմարմին քո գինօք․ զերկիր բնութեանդ՝ արօրեցեր տանջանօք․ Գէորգէոս երկրագործող անձին ըստ[3] անուան ընդ քրտանց հեղեր ըղկայլակս արեան։

Ի կիզանուտ[4] բնութիւն հրոյ յաղթեալ․ և ցաւելի մարմնով ընդդէմ սրոյ մարտեար․ պարտող զտանջանս և զթշնամւոյն[5] խաղաղութիւն․ մեզ Գէորգէոս հայցեա զփրկութիւն։

Գէորգէոս Փրկչին խաչակից․ փառաց յարութեան այսօր տօնակից․ զառհաւատչեայ թագակցելոյն ատեն ընկալեալ․ մաղթեա վասըն մեր զինուոր զօրացեալ։

Որ Յ՜ի[6] առեր հարիւրապատիկ․ մշակութեան ծաղիկ ըղհրաշս առ մարդիկ․ վաստակդ անձին պըտղաբերել՝ զանմահ կեանս յերկրին, միշտ Գէորգէոս մաղթեա փըրկողին։

Որ դաւանեալ ի նահատակաց․ բերկրեալ յարութեամբ որդւոյդ մայր փառաց․ հայցեա վասըն մեր միշտ կոյս տիրուհի․ առ քեզ մաղթանօք Գէորգէոսի։

Բազմից դասուց քոց վկայից զԳէորգէոս[7] զօրագլուխ խըմբից․ ցուցեր խաչիդ քո չարչարակից․ և յարութեան քո կենակից հաղորդ փառաց թագեալ[8] տօնակից․ բազմագոյն սորա չարչարանօք առէր կեցո ըզմեզ։

Ի տիպ կողի քո գեղարդեան[9] զխոցուածըն ի կողն առեալ գեղարդեամբ․ հոգւով զհոգիս չարութեան պարտէր․ մարմին զերկաթ[10] յետս ընկրկէր և քերանաց մինչ ի յոսկերս Գէորգէոս կախեալ ժուժկալէր․ բաղ։

Որ ըստ քոյին Յիսուս թաղման յերիս[11] աւուրս ի գուբ կրոյն ժուժալը այրման[12]․ երեքօրեայ ընդ քեզ յարուցեալ էիր ի լուալեաց ի գբոյն ելեալ Գէորգէոս անուղի նորոգեալ․ բաղ։

Սարսուռ յանւոյն տանջանս[13] կացեալ և հոլովմամբ սրովքըն խոցոտեալ․ որպէս այգի յօղահատելով․ պըտղաբերէր քեզ հազարօք և քարոզէր զքեզ մեռելովքըն յարուցելովք․ բաղ։

Ի յերկրեղէն մեր բնութենէ մշակութեամբ սըրբեալ կոյս առ ի հօրէ․ ժամու եսուր[14] մեզ պըտուղ զորդին՝ յորմէ վըկայք բողբոջեցին զօրս մշակեաց[15] Գէորգէոս զօրագլուխ նոցին․ տիրուհի հայցմամբ նորա առ քեզ մաղթեա վասն մեր։

Հլ․ Է․ Անմարմնոց[1] արքայ հրեշտակաց զինուորութեանց պաշտեալ․ նահատակեալ քոց զինուորաց յերկրէ զօրավար զԳէորգէոս[2] ցուցեր․ ըզ քեզ օրհնէ Աստուած հարցըն մերոց։

Անմահական զուարթք, թագաւորք և պետութիւնք զիւաց․ պատերազմեալք ընդ մի զինուորըն քո տանջանօքն ամ՜ն յաղթեաց․ ըզ։

Գէորգէոսի զինուորին քո յաղթող քաջութեամբ․ ընդ քեզ բերկրեալ բոցանչացան հրեշտակք պսակօք ընդառաջեալք յերկնից․ ըզ։

Է․ Ըզգաէր օրհնեցէք բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան։

Էին բանի ջեռեալ հրով սիրոյ․ Գէորգէոս զինուն հաւատոյ յաղթեաց սրոյ և հրոյ․ բար։

1․ Ցպ․ գնդի
2․ „ — Գէորգէս
3․ „ — ընդ․
4․ „ — ի կիզանում․
5․ Ձեռագր․ — թշնամւոյն․
6․ „ „ — աշխարհի․
7․ „ „ — Գէորգէոս․
8․ Ցպ․ — թաղեալ․

9․ Ձեռագր․ — գեղարդեամբ․
10․ „ „ — յերկաթ․
11․ Ցպ․ — երիս․
12․ Ցպ․ — այման․
13․ Ձեռագր․ — տանջան․
14․ Ցպ․ — երտուր․
15․ Ձեռագր․ չունի — զօրս մշակեաց․
1․ Ցպ․ — անմարմնոցն․
2․ Ձեռագ․ — Գէորգէոս․

Որ բառ անուան զհոգւոց երկիր մշակեալ. ³ ըզկռոց փուշ հերքեալ և զվրկայս ծաղկեալ. բար:

Որ զօրութեամբ զանթիւ հրաշս եցոյց. զհնագոյն մեռեալսն յորոյց զմահացեալն ելոյծ. բար:

Որ ի յերկրի ՝ զինուորէր կարգաւ. մահուամբ յերկինս թագեցաւ անմահ պսակաւ. բար:

Դ. ա. **Բ**անեալ ըղձիւրն⁵ տանջանաց զերկուն հանուրց քո վիշտաց Գէորգէոս յանձին տարաւ. իբրև ըզվէմ անգին գըտաւ. զքո լուծ և զխաչ Քրիստոս բարձեալ ստոր ծանրագոյն⁶ վիմաց պարզեալ:

Գամիւք առ կայսր ուռ տարածեալ զմայւմն* ծածկեալ յորդւոյդ ծաղկեալ սօքըն ատեալ և կոչկոճեալ. քաջ բարունակ հօր քո որդեալ. Գէորգէոս քեզ մշակեաց բազում վըկայս պըտղաբերեաց:

Է ի Հոգւոյդ քո ընակարան յայտնեալ գործօքըն հրաշագան ի տանջանաց միշտ նորոգէր և զվէրս ախտից բազմաց մաքրէր. Գէորգէոս ընդ քեզ յառնէր. և ըզ մեռեալս⁷ յարուցանէր:

Ոգւոյն ի փորձն⁸ ոչ յաղթելով. մարմնոյն ի կրիցն ոչ պարտելով.⁹ երեւր զպատկեր քո յարութեան. որ հաղորդեալ տէր քո մահուանդ Գէորգէոս մեծ քո վկայն. որով տուր մեզ ձիր մաքրութեան:¹⁰

Ա. **Ս**քանչելապէս ի քեզ Քրիստոս¹ յաղթեաց բանսարկուին. միշտ քեւ բարեարէ զձիր մարդկան ազին. ով սուրբ Գէորգէոս՝ պատուեալ զօրագլուխ պարուց վըկայից. աղաչեա վասըն մեր Քրիստոսի ընդ քեզ հանգչելի:

Վառեալ սուսերաւ բանի Հոգւոյն արութեամբ. զյուսոյ սաղաւարտ և զհաւատոյ վահան զգեցար քաջութեամբ. ով սուրբ:

Կապեալ Քրիստոսի ճընշեցար բանտից նեղութեամբ. յառին կախեցեր զօձն երկաթի հրացեալ կոշկաց բեւեռամբ. ով սուրբ Գէորգ:

Անբիծ կենաց սըխրագործութեամբ զՔրիստոս ըղձեցար. և զերրնուլից տանջանաց ժուժկալ մահու ըղխաչըն բարձեր. ով սուրբ Գէորգէոս. փառք և պարծանաց պըսակ վըկայից. քաջ զինուորդ և յաղթող առ արքայն Քրիստոս լեր մաղթող:

Յերջանկացեալ մարտիրոս հօրէ՝ մարտիրոս որդի. սքանչելի ծընունդ սրբոյ վկային Գէրանդէոսի.² ով սուրբ Գէորգէոս զամբարցւոց բողբոջ և պաղեստ ծաղիկ. նիկոմիդայ³ պըսակ. ընդ քեզ միշտ երգեմք փառս⁴ ի բարձունս:

Զ. Դ. **Ո**ր թագաւորդ երկնաւորաց յերկրէ ստացար զունդ զինուորաց. որպէս արեգակն ի մէջ աստեղաց փայլեալ հաղորդ խաչիդ փառաց Գէորգէոս յաղթօղն ի զամբաց. աղաչանօք սորա Քրիստոս խընայեա ի մեզ:

Որ տանջանօքըն բազմազին քո վկայիցըն ետուր պըսակ շնորհին. զմեծ¹ և² զզըժընդակ կիրս յամենայնի՝³ Գէորգէոս տարեալ յանձին՝ զչարչարանաց քոյին զպատկառութիւն ելից⁴ ի մարմին. աղա:

Որ զինուք զանձն որպէս երկիր⁵ մըշակելով զանուանն էարկ ի կիր՝ ծաղկեաց յաշխարհի հարիւրապատիկ պըտղաբերէր. աստ և յերկրին՝ գործով հրաշից բազմապատիկ Գէորգէոս շնորհիւ առ մարդիկ. աղաչա:

Որ քըրտնաջան երկագործեաց և զօրագլուխս երկուս⁶ զօրօք քեզ ընծայեաց. զանատօլէս և ըզպրոտօլէս ընդ թագուհւոյն աղեքսանդրեայ. նոյն զաթանաս և զԳղերիկայ⁷ բազում սըրբօք մատոյց վըկայս քեզ Գէորգէոս. աղաչա:

---

3. Տպ.—Գէորգէոս զկռոց փուշ.
4. Ձգր.— ի յերկրէ.
5. „ „— ի գիրկս.
6. „ „— ծանրագոյն ստոր վիմաց.
* Ձգրմ եւ Տպգում՝ այսպէս.
7. Ձայնգր—եւ զմեռալսն.
8. Տպ.— որ զավի փորձն.
9. Ձգր.— պատրելով.
10. Տպ. —քաւութեան.
1. Ձգր. չունի.— քրիստոս.

2. Ձայնգր.— Գերոնդէոսի.
3. „ —Նիկոմիդեայ.
4. „ —փառք ի բարձունս աստուծոյ.
1. „ —մեծ.
2. Տպ. չունի—եւ.
3. Ձգր.— ամենայնի.
4. „ —ելիցն.
5. „ —յերկնից. Տպ.—երկից.
6. Տպ.— երկու.
7. „ —Դղերիկայ.

✠ Տ.[1] Հզաւր և յաղթող նահատակք Քրիստոսի, բարեբանեմք զձեզ ով սուրբ մարտիրոսք, բարեխօսեք հաւատացելոց առ Քրիստոս:

Վերին զաւրացն դասակիցք, զինուորք երկնաւոր թագաւորին, բարեբանեմք զձեզ ով սուրբ մարտիրոսք, բարեխօսեք հաւատացելոց առ Քրիստոս:

Անթառամ ծաղիկ սիրոյ, և պարծանք սուրբ եկեղեցւոյ, յոյս վտանգելոց ի նեղութեան. բարեբանեմք զձեզ ով սուրբ մարտիրոսք, բարեխօսեք հաւատացելոց առ Քրիստոս:

ահ.

Եհ. Ժէ. Անսկիզբն Աստուած անճառելի լոյս համափայլ. ծագեցեր ողորմութեամբ զլոյս աստուածային քո գիտութեան[1] ի Հայաստան:[2]

Միածին որդի լոյս ի լուսոյ ծագեալ յաշխարհ կոչեցեր զՀայաստանս[3] ի հաւատս անբիծս ի ձեռն սուրբ առաքելոցն:

Անսպառ աղբիւր կենդանարար բղխումըն անճառ. լցուցեր զՀայաստանս բարերար Փրկիչ և կեցուցիչ քո գիտութեամբ:[4]

✠ Արդ եկայք հաւատացեալ[5] ժողովուրդք Հայաստանեայց՝ ի ձեռն սուրբ առաքելոյն Բարդուղիմէի՝ տուք օրհնութիւն հօր ի բարձունս:

Ժողովուրդք աշակերտեալք առաքելոյն Թադէոսի՝ եկեալք ի լոյս ի խաւարէ. բարեբանեցէք ըզմարմնացեալ բանն Աստուած:

Նորոգեալք ի հնութենէ ի ձեռն սուրբ առաքելոցն՝ ըզնորոգող բնութեան մերոյ ի ձայն գոհութեան ամենեքեան փառաւորեցէք:

Տ. Հ. Որ ի սկզբանէ սահմանելով ըզփրկութիւն Հայաստանեայց՝ հայր անսկիզբն և ամենազաւթ՝ մեզ ծանուցեր ըզմիածինդ ի ձեռըն սուրբ առաքելոցն. աղաչանօք սոցա ներեա մեզ տէր Աստուած հարցն մերոց:

1. Թերեւս – ճշ.
1. Զ. եւ Չյնգլ. – գիտութեանդ.
2. „ – ի Հայաստան.
3. „ – զՀայաստանեայս.
4. „ – գիտութեամբդ.
5. Տպ. եւ Չյնգլ. – լուսաւորեալք ժողովուրդք.

Որ ի կուսական արգանդէ ծնար մարմնով բանդ Աստուած ի փրկութիւն որդւոց[1] ադամայ՝ առաքեցեր Հայաստանեայց զսուրբ առաքեալսն Թադէոս. աղաչանօք:

Որ նորոգեցեր ըզախեղեալս հոգիդ անեղ հօր էակից. լուսաւորիչ Հայաստան երկրիս՝[2] պարգևեցեր զսուրբ առաքեալն Բարդուղիմէոս. աղաչանօք:

Գ. Օրհնեցէք ամենայն գործք տեառն զտէր օրհնեցէք՝ բարձր արարէք զնա յաւիտեանս:

Որք զարդարեցայք երկնային լուսով ժողովուրդք Հայաստանեայց՝ բարեբանելով զտէր օրհնեցէք բարձր արա:

Որք[3] ի ձեռն սրբոյն Թադէոսի ընկալայք զորդեգրութիւն հօրն երկնաւորի՝ զտէր օրհնեցէք:

Որք տեսիք ըզլոյս Աստուածգիտութեան ի ձեռն Բարդուղիմեայ սուրբ առաքելոյն. ըզտէր:

Եհ. Ա. Որ անքննելին քո զթութեամբ[1] իջեր յերկնից բանդ Աստուած՝ և փրկեցեր ըզախեղեալս ի ձեռն սուրբ առաքելոցն. ողորմեա ի քեզ հաւատացելոցս:

Որ զթագաւորն Աբգար Հայոց՝ բժշկեցեր ի չար ախտէն՝ ի ձեռն սուրբ և[2] երջանիկ առաքելոյն Թադէոսի. ողոր:

Որ ըզխաւար կռապաշտութեան փարատեցեր յերկրէս Հայոց և ծանուցեր զքեզ բանիւ սուրբ առաքելոյն Բարդուղիմեայ՝. ողոր:

Տ. Տ. Որ շնորհեցեր Հայաստանեայց զսուրբ առաքեալսն Թադէոս և ծանուցեր զքո միածինըդ՝ նորոց զըթած հայր երկնաւոր. օրհնեմքըդ զքեզ անլռելի ձայնիւ:

Որ յայտնեցեր մեզ ըզհայր քո անեղակից[1] բանդ Աստուած՝ ի ձեռն սուրբ և երջանիկ առաքելոյն Բարդուղիմեայ՝. օրհ:

Որ մաքրեցեր ըզախեղեալս ի զեղապաշտ մոլորութենէ՝ և արարեր երկրպագուս հօր և որդւոյ և քեզ հոգւոյդ օրհ:

1. Չյնգլ. – որդւոց.
2. „ – երկրի.
3. „ – որ.
1. Տպ. – գթութեամբդ.
2. Զ. եւ Չյնգլ. չունին – եւ.
1. Տպ. – Հօր բանդ Աստուած.